

A gép nem pótolja az embert

A hordókészítés olyan hagyományos mesterség, amelyben bizonyos folyamatokat nem lehet siettetni, hanem ki kell várni, amíg a természet elvégzi a saját dolgát. Bár ma már néhány munkálatot a kádárok gépekkel végeznek, a dézsák és a boroshordók továbbra is elsősorban kézi erővel készülnek, mert a gép nem helyettesítheti az emberi szakértelmet. A gépek legfeljebb a mesterember munkáját könnyítik, de továbbra sem gurulnak le futószalagról a boroshordók a kádárüzemekben. Napi átlagban mai is, mint a múltban, egyetlen hordó készül el.

TUDJA-E ÖN,
mi a szigetelőanyag
a boroshordó dongái között?

A széles levelű gyékény levele,
melynek „buzogány”-virágzata
igen ismert.

Talán kevesen tudják, hogy a kádárok nemcsak dézsákat és boroshordókat készítenek manapság, hanem – a vásárlók igényeihez igazodva – exkluzív fürdőkádakat, szaunákban hideg vizes lelocsoláshoz esztétikus favödöröket és más használati tárgyakat is. Bármilyen tárgyról is legyen azonban szó, a kádár első dolga a fa alapanyag kiválasztása. Nagyon fontos a szálegyenessége, mert ha a szálak nem egyenesen futnak a dongával, akkor kivezetik a folyadékot. A kádárok a szálszerkezet alapján szortírozzák a faanyagot aszerint, melyik felel meg hordónak, dézsának vagy kádnak. Még a fa levágása előtt megvizsgálják, hogy az egyáltalán alkalmas lesz-e vagy sem bárminek is, és ha igen, akkor miként kell lehasítani. Ezért is vágják maguk a fát, mert a speciális, kádárvágási technikát egy fűrésztelep sem vállalná fel.

Régen nem fűrészelték, hanem hasították a favégeket, majd utólag megmunkálták. Igaz, most már a rönköket géppel fűrészelik, de egy speciális, úgynevezett forgatógéppel, aminek az eredménye hasonlít a kézi hasításra.

A fa alapanyagának először ki kell száradnia. A boroshordók, dézsák, kádák esetében a szárítást a természetre kell bízni. Ha ugyanis a fa természetes úton, azaz a napon szárad ki, akkor a szálak közötti feszültségek kiegyenlítődnek, és utána a termék kevésbé deformálódik, tartósabb lesz. A dézsák- és a kádanyagoknak fél, háromnegyed év elegendő, a hordók esetében viszont a fának két-három évig is száradnia kell. Ez azt jelenti, hogy a hordó árában nemcsak az élőmunka, de a komoly időbefektetés is benne van. A fa hosszadalmas száradása miatt a kádároknak jó előre el kell tervezniük, milyen termékből mennyit készülnek majd előállítani. Pró-

bálgák ezt megbecsülni az előző években tapasztalt keresletből, de alapanyagból mégis kénytelenek készleteket felhalmozni.

Léteznek ugyan szárítógépek is, amelyekkel jelentősen gyorsítható ez a folyamat, de az anyagban lévő feszültségek az ily módon előkészített fában idővel előjönnek, és a kész eszköz nem lesz annyira tartós. Gépi szárítású alapanyagból ezért a kádárok leginkább kisebb tárgyakat, például virágtartókat készítenek.

A kiszáradt dongákat ezután nedvesítik: a meleg víz ugyanis meghajlítja a fát, így nyeri el a kívánt görbületet.

Ezt követi az égetés. A tüzelést boroshordó esetében kizárólag fával végzik. Fontos, hogy ugyanazzal a fával égessek ki, mint amiből a hordó készül. A fajtája füstje, illetve a parázs hőfoka hatással lesz majd a benne tárolt bor ízére. A dongákat átmeneti abrónccokkal, úgynevezett tüzelővasakkal fogják át.

A következő lépés a hűtés, ami után a fa megőrzi az ívét és merev marad.

Ezután jön a fa felszínének megmunkálása. Ehhez saját készítésű, speciális esztergagépet használnak.

A végleges abrónccok a munka utolsó fázisában kerülnek a dongák köré. Komoly jelentősége van az abrónccok erősségének, hiszen ezek tartják egyben a dongákat. A száraz fa és a majdan bele kerülő folyadék ugyanis komoly feszültséget

okoz az anyagban, a pántok pedig éppen a fa széttörését akadályozzák meg. Ám ha túl erős a vasak szorítása, attól is összeroskadhat az anyag, ezért nagyon pontosan kell beállítani. A mesterember a tapasztalata alapján dönti el, milyen termékhez milyen erősségű pántok szükségesek.

A dézsákat, illetve a kádakat a vevő igénye szerint kezelik olajjal vagy lakkal, a boroshordók viszont kezeletlenül maradnak.

A hordók élettartama függ attól, hogy folyamatosan hasz-

az utánpótlás is, mert a szakértelmet nem lehet gépesíteni. Mindig szükség lesz olyan szakemberre, aki betanítja a kezdőket, s aki felügyeli a munkát. A magyar oktatásban jelenleg összevonva tanítják a kádárszakmát az asztalossal. A gép-, szerszám- és anyagismeretben ugyan sok hasonlóság van, de a munkamenet teljesen más. Ahogy a kádárok mondják: az asztalosoknak könnyű, mert nekik minden kocka, egyenes és lapos. A kádármesterségben viszont minden görbül, íves és semmi sem merőleges a másikra. Mások a technológiai módszerek, nagyon sok összeállított, együtt megmunkált felület van, nem úgy, mint az asztalosiparban. Szemléletben és gyakorlatban is sok tehát az eltérés.

A kádármesterséghez elhivatottság és adottság kell, ez olyan szakma, amit igazából csak a műhelyben lehet megtanulni. Nem véletlen emiatt talán az sem, hogy a szakma iránti elkötelezettség családon belül öröklődik.

Kovács Andrea

Köszönjük a segítséget Kertész László kádármesternek
<http://kerteszh-laszlo.internettudakozo.hu>

nátban vannak-e. Az a hordó, amely megfelelő hőfokon – mondjuk egy borospincében – van tartva, és folyamatosan tárolnak benne bort, ami szintén tartósítja, akár 100–120 évet is megélhet.

A napfénynek, esőnek kitett edények nagyjából húsz évig alkalmasak a használatra. Lehet viszont azokat is kezelni a felület öregedése és kopása ellen, így hosszabbítva meg az élettartamukat.

Magyarország EU-csatlakozása után a kádárszakmánál is alkalmazkodnia kellett néhány uniós előírásnak. Meg kell felelniük például a felületkezeléshez használt vegyi anyagok tekintetében, továbbá új munkabiztonsági szempontoknak is. A munka során keletkező fapor miatt szigorodtak a munkavédelmi előírások, ami többletköltséget jelent a kádárüzemek működtetésében.

A magyar piac önmagában nem képes eltartani ezt az iparágat, folyamatosan szűnnek meg az egyszemélyes kis műhelyek, vagy már csak javításokat végeznek. Komoly gond

